

Jules Verne

HÍJJ-ZUTTY

Jules Verne
HÍJJ-ZUTTY

Fordította:
Tímár György

Rajz:
Panner László

Megjelent:
Rakéta Regényújság
1981./9. számában

I.

Híjj!... ez a szél, amint tombol.

Zutty!... ez az eső, mely úgy hull, mintha dézsából öntenék.

A bömbölő szélroham hétrét görbíti a volsiniai tengerpart fáit, s megtörik a Crimma-hegyek oldalán. Végig a part hosszán magas sziklákat koptatnak szüntelenül a roppant Megalokrid-tenger hullámai.

Híjj!... Zutty!...

A kikötő mögött bújik meg Luktrop városka. Néhány száz ház, tetejükön zöldes kilátókkal, amelyek úgy-ahogy megóvják őket a nyílt tenger felől reájuk zúduló szelektől. Négy-öt meredek utcácska, inkább vízmosás, semmint utca, kavicsos, a háttérbeli kráterek salakjától mocskos úttestek. A tűzhányó, a Vanghor nincs messze. Nappal kénes gőzöket ereget a belső nyomás következtében; éjszaka minden percben hatalmas lángokat okád. Akár egy világítótorony, a Vanghor százötven percnyi távolságra jelzi a kikötőt a szállítóbajóknak, a felzanoknak, verlicheknek, balanzoknak [Ezeket az elnevezéseket, akárcsak e novella némely egyéb szavát, hasztalanul keresnők a szótárakban: Verne találta ki őket. – *A ford.*], amelyeknek orrtökéje a Megalokrid vizeit hasítja.

A város túlsó végén a Crimmer-kor némely romos maradványa sorakozik, őket egy arab jellegű külváros követi, afféle „kasbah”, fehér falak, kerek tetők, napfény verte teraszok. A véletlen szeszélye szerint elrendezett kőtömbök halmaza.

Akár egy rakás játékkocka, melyek pontjait immár eltüntette az idők patinája.

Egyebek közt ott látható a Hat-Négy, ahogyan ezt a furcsa, négyszögletes tetejű, egyik oldalán hat-, a másikon négyablakos építményt nevezik.

A város fölé egy harangláb magasodik, a Szent Filfiléna-templom tornya, a falüregben elhelyezett harangjaival, amelyeket az orkán néhanap megremegtet. Baljós jel. Ilyenkor retteg a tájék.

Ez Luktrop. Arrébb a mezőségen nyomorúságos kalyibákból álló, hangapuszta övezte, elszórt települések, akárcsak Bretagne-ban. De nem vagyunk Bretagne-ban. Franciaországban volnánk-e? Nem tudom. Európában? Fogalmam sincs.

Mindenesetre ne keressék Luktropot a térképen – még a Stieler-féle atlaszban se.

II.

Kopp!... A Messaglière utca bal szögletében meghúzódó Hat-Négy keskeny kapuján halk koppanás hallatszott. Maga a ház egyike a legkényelmesebbeknek (ha ugyan e szónak van valami értelme Luktropban) és leggazdagabbaknak (ha ugyan gazdagságnak számít évi néhány ezer fretzert, akár esik, akár fű, megkeresni).

A koppanásra vonításszerű vad ugatás válaszolt – olyasfajta, mint a farkasüvöltés. Majd a Hat-Négy kapuja fölött felkattant egy csapóablak.

– Az ördögbe ezekkel az alkalmatlankodókkal! – veti oda egy rosszkedvű, kellemetlen hang.

Egy ócska köpenybe burkolózott, vacogó lány áll az esőben, s azt kérdi, vajon otthon van-e Trifulgas doktor.

– Igen vagy nem, aszerint, hogy!

– Az apám miatt jövök... Haldoklik!

– Hol haldoklik?

– A Kamiu-völgyben, ide négy kercnyire.

– És hogy hívják?

– Vort Kartif.

III.

Szörösszívű egy ember ez a Trifulgas doktor. Izgalmat nem ismer, s nem gyógyít, csak készpénz ellenében, azt is előre kell a kezébe leolvasni. Még vénséges Hurzofjába, e félig bulldog, félig spániel korcsba is több érzés szorult, mint belé. A Hat- Négy kapuja csak a gazdagok előtt nyílt meg; a szegénynek itt föl is út, le is út. Egyébként mindennek megvolt a tarifája: a tífusz ennyibe került, a gutaütés annyiba, a szívburokgyulladás amannyiba, nem szólva a többiről, amit az orvosok tucatjával találnak ki. Márpedig Vort Kartif azzal a rozzant bárkájával nyomorúságos családból származó, igencsak szegény ember

volt. Miért is zavartatta volna magát Trifulgas doktor, ráadásul épp egy ilyen éjszakán!

– Már annak, hogy fölkeltek – morogta, míg visszafeküdt – , tíz fretzer lett volna az ára!

Húsz perc se telt bele, s a vaskalapács ismét koppant a Hat-Négy kapuján.

Káromkodva, mint a jégeső, az orvos kikászálódott ágyából, s kihajolva az ablakon, lekiáltott:

– Ki az?

– Vort Kartif felesége vagyok.

– Azé a bárkásé a Karniu-völgyből?

– Igen, és ha maga nem hajlandó eljönni, meghal!

– Nos, akkor magából özvegy lesz!

– Itt van húsz fretzer...

– Húsz fretzer, hogy kimenjek a Kerniu-völgybe, ide négy kercnyire!

– Könyörgök!

– Eriggyen a...

S az ablak lecsapódott. Húsz fretzer! Szép kis tréfa! Ki tenné ki magát egy náthának, derékfájásnak húsz fretzerért, különösen, ha másnapra Kiltrenóba várják, a gazdag, köszvényes Edzingovhoz, akinek a köszvénye látogatásonként ötven fretzert hoz a konyhára!

E kellemes kilátások nyomán Trifulgas doktor ismét elaludt, mélyebben, mint az előbb.

IV.

Híjj! ... Zutty! ... És aztán kopp! ... kopp! ... kopp! ...

A szakadó eső zajához most három, ezúttal határozottabb kézből eredő koppantás társult. Az orvos aludt. Fölébredt, de micsoda hangulatban! A fölnyíló ablakon az orkán úgy vágódott a szobába, akár a kartács.

– A bárkás ügyében...

– Már megint ez a nyomorult!

– Az anyja vagyok!

– Hogy az anyja, a felesége meg a lánya dögöljön meg vele együtt!

– Roham érte!

– Hát védje ki!

– Kaptunk némi pénzt – folytatta az anyóka –, előleget a házra, melyet a Messagliére utcabéli Dontrup kamondáns vásárolt meg. Ha nem jön a doktor úr, az én kisunokámnak nem lesz édesapja, a lányomnak nem lesz férje, nekem pedig nem lesz fiam!...

Rettenetes volt az öregasszony siralmas hangját hallani, elképzelni, hogy a szél még a csontját is megdermeszti az alatt a ványadt húsa alatt.

– Egy roham, az kétszáz fretzer! – felelte a szívtelen Trifulgas.

– Csak százhusz fretzerünk van!

– Jojcsakát!

Azzal az ablak csapódik.

No de hát, jobban meggondolva a dolgot, százhusz fretzer egy másfél órás útért meg egy félórás vizitért, az még mindig hatvan fretzer óránként – percenként egy. Nem nagy haszon, de nem is lebecsülendő.

Ahelyett hogy visszafeküdt volna, az orvos felöltötte valvéta ruháját, széles gázlócsizmáját, magára kanyarította kurtán malaclopóját, s fejére csapva fülvédős sapkáját, fölhúzva egyujjas kesztyűjét, égve hagyta a lámpát a 197. oldalon felütött gyógyszerkönyve mellett. Azután a kapuhoz ment, kinyitotta, s megvetette lábát a küszöbön.

Az öregasszony ott állt a botjára támaszkodva, nyolcvan év nyomorúságától csonttá-bőrré aszottan.

– A százhusz fretzer?

– Itt van, és Isten adjon magának százszor ennyit!

– Isten! Az Isten pénze! Láttá-e valaha a színét is bárki?

Az orvos odafütytette Hurzofot, a pofájába akasztott egy kis viharlámpást, s elindult tenger iránt.

Az anyóka a nyomában.

V.

Micsoda ítéletidő! A szélroham megreemtette a Szent Filfiléna-templom harangjait. Baljós jel. Eh! Trifulgas doktor nem babonás. Nem hisz ő semmiben, még a tudományban sem; csupán abban hisz, amit emeből bezsebelhet.

Micsoda idő! és micsoda út! Kavics és salak; a kavics hólyagmonattól iszamós, a salak meg recseg, akár a szén. Az egyetlen világosság Hurzof kutya lámpásának homályos, imbolygó fénye. No és a Vanglorból hébe-korba fölcsapó lángnyelvek, amelyek között óriási, elmosódó árnyalakok látszanak vergődni.

Igazán nem tudható, mi is rejtőzik e feltárhatatlan kráterek mélyén. Talán a föld alatti világ lelkei, melyek a levegőn elpárolognak.

Az orvos és az öregasszony a part menti öblöcskék vonalat követi. A tenger halottfehér. Villózik, s megtörik a hullámtörő foszforeszkáló csíkján, ahonnan mintha jánosbogarak ömlenének a partra.

Így haladnak mindketten az útkanyarulatig, és tovább, a dimbes-dombos dűnék között, ahol a rekettye- és szittyólevelek szuronycsattogással verődnek egymáshoz.

A kutya gazdájához lépett. Mint aki azt mondja:

– Hé! Százhusz fretzer kerül a kasszába! Így készül a vagyon!
Egy sor tőkével több a szőlőben! Egy fogással több vacsorára!
Egy tállal több eledel a húséges Hurzofnak! Vágjunk eret a gazdagokon... s főleg a bukszájukon!

A vénasszony megáll. Reszketeg ujjával odamutat egy vöröslő fénypontra, mely áttör a homályon. Az ott Vort Kartifnak, a bárkásnak a háza.

– Ott? – kérdi az orvos.

– Igen – feleli az anyó.

– Harrauaaaa! – így Hurzof kutya.

Hirtelen megdördül a Vanglor, hogy még elődombjai is belerázkódnak. Kormos lángok csóvája tör fel a zenitre, átllyuggatva a felhőket. Trifulgas doktort a lökés ereje a földhöz vágta.

Káromkodik, mint egy püspök, föltápászkodik, körülnéz.

Az anyóka már nincs mögötte. Vajon a föld nyelte el? Vagy a ködgomolyon keresztül illant el talán?

Ami a kutyát illeti, az ott van most is, hátsó lábaira ágaskodva, tágra nyílt pofával, foga közt a kialudt lámpással.

– Azért csak gyerünk! – morogja Trifulgas doktor.

A tisztességes férfiú megkapta a százhusz fretzerét. Ki is kell hát érdemelni.

VI.

Csupán egyetlen világító pont, egy fél kercnyire. A haldokló – vagy tán a halott – lámpása. Ez hát a bárkás háza. A nyanya az előbb rámutatott. Tévedés kizárva.

A süvítő *híj-ek* meg a vihar tombolásán is áttörő *zuty-tyoY*.
közepett szedi Trifulgas doktor a lábát.

Ahogy megközelíti, úgy rajzolódik ki mindjobban a ház, amelyről már látni, hogy egymagában áll a hangapuszta közepén.

Különös, mennyire hasonlít az orvoséra, a luktropi Hat-Négyre. Ugyanaz az ablakok homlokzati elhelyezése, sőt még a kis félköríves kapu is ugyanaz.

Trifulgas doktor siet, ahogy csak a szélrohamok engedik. A kapu félig nyitva áll, csak be kell lökni. Belöki hát, s amint belép rajta, a szél nyomban be is dörrenti mögötte vadul.

Odakünn Hurzof kutya vonít, időről időre elhallgat a mint kántorok a Negyven Óra zsoltárversei közt.

Sajátságos! Mintha Trifulgas a tulajdon házába tért volna vissza. Pedig hát nem tévedt el. Nem írt le kerülőt sehol. Kétségkívül a Karniu-völgyben van, nem pedig Luktropban. S mégis, ugyanaz az alacsony és boltíves folyosó, ugyanaz a fa csigalépcső, széles, a sok kézdörzsölés elkoptatta korlátjával...

Fölmegy az emeletre. Az ajtó alól gyöngye fény szűrődik ki, akárcsak a Hat-Négyben.

Képzelnédnek? A derengésben ráismer szobájára, a sárga kanapéra, jobboldalt az öreg körtefa ruhásszekrényre, balkézt a páncélkasszára, ahová a százhusz fretzert szándékozott berakni. Itt van bőrleffentyűs karosszéke, kecskelábú asztala, s rajta, a kihunyófélben levő lámpás mellett gyógyszerkönyve, a 197. oldalon fölütve.

– Mi a csuda lelt? – motyogja.

Hogy mi lelte? A hideg lelte ki. Pupillája a félelemtől kitágul. Teste mintha összemenne, összezsugorodik. Bőrét jeges veríték lepi, apró borzongások futkároztak a hátgerincén.

De siess hát! Olaj híján a lámpás kihuny – s a haldokló úgyszintén!

Igen, az ágy itt van – az ő oszlopos, baldachinos ágya, mely éppolyan széles, mint amilyen hosszú, s amelyet lombmintás függöny övez. Lehetséges-e, hogy ez itt egy nyomorult bárkás vacska?

Reszkető kézzel ragadja meg Trifulgas doktor a függőnyt. Félrevonja, mögéje néz.

A haldokló, kinek csak feje látszik ki a takaróból, mozdulatlan, mintha éppen most lehelte volna ki a lelkét.

Az orvos fölébe hajol...

Hah! micsoda sikoltás! Reá odakünn vészt jósló kutyaugatás válaszol.

A haldokló nem Vort Kartif, a bárkás!... Trifulgas doktor az!... őt ütötte meg a guta – őt magát! Agyvérzés, egész sor hirtelen bevérzés az agyüregekben, a sérülés fészkeivel ellentétes testoldal bénasága!

Igen! ő az, őmiatta szaladtak el hozzá, őmiatta fizettek százhusz fretzert! ő az, ő, ki szívtelenségében nem volt hajlandó segítséget nyújtani a szegény bárkásnak! ő az, aki meg fog halni!

Trifulgas doktor olyan, mint az örült. Elveszettnek érzi magát. Most már egyik csapás a másikat követi. Nemcsak a koordinációs funkciók szűnnek meg; a szívműködés és a lélegzés is leáll. S lám, mégsem veszítette el teljesen az öntudatát!

Mit tegyen? Érvágással csapolja le a fölös vért? Trifulgas doktor halott, ha tétovázik

Ebben az időben még lecsapolták a vért, s akárcsak napjainkban, az orvosok mindazokat ki is gyógyították a szélhűdésből, akik nem haltak bele.

Trifulgas doktor fölkapja táskáját, előszedi lancettáját, beleszúrja hasonmása karjába: az érből nem folyik vér. Erősen dörzsölni kezdi a mellét: a magáében kihagy a dobogás. Forró kővel hevíti a lábát: az övé kihűl.

Hasonmása ekkor fölül, csapkod, egy végsőt hördül...

És Trifulgas doktor, mindama dolgok ellenére, melyeket a tudomány sugallhatott neki, *meghal a tulajdon kezei között.*

Híjj!... Zutty!...

VII.

Reggel a Hat-Négy falai közt csupán egy tetemet találtak – Trifulgas doktorét. Koporsóba tették, s nagy pompával vitték ki a luktropi temetőbe, annyi más után, akit ő küldött oda – mestersége szabályai szerint.

Ami a vén

Hurzofot illeti, ő, úgy mondják, e nap óta a hangafüves pusztán száguldozik egy égő lámpással, és vonít, ahogy már a kóbor kutyák szoktak.

Így volt-e, nem-e? Annyi különös dolog történik ezen a volsiniai tájon, és főképpen Luktrop környékén!

Egyébiránt, ismétlem, ne keressék ezt a várost a térképen. Mindeddig a legjobb geográfusok is képtelenek voltak megegyezni abban, melyik szélességi fokon helyezkedik el. S a hosszúsági fokkal sem jártak különbül.

JULES VERNE (ejtsd: vern) francia regényíró, a tudományos-fantasztikus regény egyik megteremtője 1828 és 1905 között élt. Nagyratörő színpadi terveket dédelgetett, sőt vígopera librettókat készített is, de az igazi sikert a színes fantáziával, széles körű tudományos áttekintéssel megírt regényei hozták meg számára. Műveiben népszerűsítette a kor tudományos eredményeit és a tudomány akkor még utópiának tűnő lehetőségeit, melyeket azóta az emberiség már túl is szárnyalt. Rendkívüli képzeletgazdagsága miatt írásai ma is az ifjúság kedvelt olvasmányai közé tartoznak. Majdnem minden műve megjelent magyar fordításban, a legismertebbek közé tartozik: *A rejtelmes sziget*, *Grant kapitány gyermekei*, *Strogoff Mihály*, *Sándor Mátyás*, *Két évi vakáció* és az *Utazás a Holdba*.